

El benestar de la gent gran

Antònia Serres Buenaventura

Plaça de Catalunya. Arnes.

Un dels grans avenços del segle XX ha estat el progrés social d'una part de la humanitat. Si preguntem als avis i indaguem en la història recent sabrem com vivien a començament de segle, quines eren les condicions de treball, d'atenció a la malaltia i a la vellesa.

A les societats occidentals de l'anomenat primer món, les lluites del moviment obrer per millorar les condicions laborals i socials dels treballadors i el progrés econòmic han assolit un nivell de seguretat i benestar social que es tradueix en els avenços següents:

- a) Un sistema de pensions garantit i estable.
- b) Una sanitat pública, universal i gratuïta.
- c) L'accés a la cultura i a l'ensenyament públic i gratuït.

- d) Una atenció social primària a l'abast de tothom.
- e) Residències assistides, centres sociosanitaris per als ciutadans que ho necessitin i dret a romandre al mateix domicili mentre sigui possible.
- f) Dret a un habitatge digne i adequat.¹

El Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya té subscrit un conveni de cooperació amb el Consell Comarcal de la Terra Alta per a la prestació, el finançament, la planificació i el desenvolupament de la xarxa bàsica de serveis socials en l'àmbit comarcal.

Les funcions de l'equip d'atenció social primària comarcal són: informació, orientació, assessorament, treball social individual i comuni-

tari, detecció i prevenció, formulació de propostes de derivació a equips d'atenció especialitzada, etc.

Les persones interessades a consultar i sol·licitar algun servei s'han d'adreçar al Consell Comarcal o a l'assistenta social que realitza els seus serveis al poble, segons el calendari de permanències establert al CCTA.

El nombre de tramitacions efectuades pels serveis socials de la comarca durant el període 1995-1999 ha estat el següent:²

PROGRAMA	1995	1996	1997	1998	1999	TOTAL
Pensions no contributives	29	25	41	32	28	155
Prestació renda mínima d'inserció	8	12	7	9	5	41
Suport a la família amb gent gran	31	29	40	43	39	182
Ajuts a l'atenció social a disminuïts	16	17	23	23	20	99
Servei d'ajuda a domicili	20	34	36	43	46	179
Ingrés a residència de gent gran	4	8	7	10	4	33
Ingrés temporal a un centre sociosanitari	6	6	7	5	5	29
Transport al centre Jeroni Moragues	10	11	13	11	11	56
Alfabetització d'adults	0	10	6	8	0	24
TOTAL	124	152	180	184	158	798

Com es pot comprovar, els dos serveis amb més demanda són els adreçats a la gent gran.

PER EDATS	1981	1991	1996
De 0 a 14 anys	17,30	14,50	12,30
De 15 a 64 anys	63,70	61,80	60,60
De 65 anys i més	18,70	23,70	27,10
TOTAL POBLACIÓ	13.732	12.945	12.584

La gent gran a la Terra Alta

El quadre anterior² ens mostra que mentre disminueixen el grup dels infants i el de la població activa, augmenta la gent gran. És una de les característiques de les comarques agrícoles, on l'emigració i les baixes taxes de nata-

litat donen un creixement natural de la població negatiu. L'envelliment de la població es veu intensificat pel retorn de l'emigració al poble d'origen, una vegada arriba la jubilació.

Això fa que la nostra comarca sigui una de les més necessitades dels serveis d'atenció a la vellesa. La gent gran té necessitats bàsiques creixents que molts no poden pagar-se amb les pensions o l'ajut dels familiars, que tenen les seves obligacions. En aquest cas la intervenció social ha d'assegurar als vells el nivell mínim de benestar que tota la població ha de tenir garantit, i que es concreta, segons la normativa vigent, a través dels serveis d'atenció domiciliària, dels centres de dia, serveis residencials, habitatges tutelats i serveis de suport als serveis sociosanitaris.³

Les projeccions demogràfiques per als propers 25 anys donen un gran augment de la gent gran, un 38% més que ara a Espanya, segons dades de la Sociedad Española de Geriatria y Gerontología. L'esperança de vida al 1900 era de 50 anys, avui és de 74 anys els homes i 81 anys les dones.

Servei d'ajuda a domicili

Segons un estudi de l'Imsero de 1995, una de cada quatre persones majors de 65 anys necessita algun tipus d'ajut per a les seves activitats quotidianes. Normalment la família s'ocupa de la persona dependent, però quan això no és possible el Servei d'Ajuda a Domicili s'adreça a les famílies o individus amb mancances físiques, psíquiques, situacions problemàtiques o prevenció d'internament en residències. El servei és preventiu o assistencial. S'estableix segons les necessitats, amb un màxim de dues hores diàries de prestació del servei, amb caràcter temporal, per ajudar a assolir l'equilibri del benestar físic, social i afectiu en el propi medi sociofamiliar. En cas que sigui insuficient, s'adreça l'usuari a un altre servei.

Aquest servei es gestiona i coordina a través dels Serveis Socials del Consell Comarcal, segons el procés següent: coneixement del cas, tramitació, aplicació dels barems socioeconòmics, aprovació i posterior prestació, en aquest cas per les treballadores familiars de la Cooperativa «Vellesa Digna», amb la qual el CCTA té un conveni de prestació de serveis. Aquesta Cooperativa també proporciona serveis en l'àmbit particular.

Els centres de dia

Els destinataris d'aquest tipus de centre són les persones grans que desitgen continuar a casa seva i es veuen afectades per un deteriorament físic o cognoscitiu, amb dificultats socials, que els fan disminuir la seva capacitat d'autonomia. Els centres de dia ofereixen a aquestes persones una ajuda especialitzada, social i sanitària i constitueixen una alternativa a l'internament residencial. Poden ubicar-se conjuntament en Residències o habitatges tutelats.

Catalunya disposa de 4.807 places en centres de dia, el 48% correspon a l'oferta pública i el 52% a la privada.

Les residències

Són serveis d'acolliment residencial de caràcter permanent o temporal per a persones grans que tenen un grau d'autonomia insuficient per a les activitats de la vida diària i que, per tant, necessiten atenció i supervisió, quan les circumstàncies familiars requereixen la substitució de la llar.

Com que la Terra Alta no disposa de recursos en l'àmbit residencial per a la gent gran, els beneficiaris d'aquests serveis han d'adreçar la sol·licitud a l'ICASS, que adjudica la plaça segons les vacants que hi ha a les residències públiques. Les més properes són: Llars Santa Creu, a l'Hospital de Jesús; Residència de la Sènia; Residència Natzaret, de Móra d'Ebre, o la Residència Sant Josep, de Falset. També es pot disposar d'algunes places concertades de les residències privades com el Centre Sant Miquel Arcàngel, de Tortosa; Casa Nostra, de Deltebre; el Molí, del Perelló i el Geriàtric dels Guiamets.

Habitatges tutelars

Es destina a aquelles persones de més de 60 anys capaces d'autogovernar-se però que no disposen de condicions sociofamiliars o d'habitabilitat adequades. Els seus residents comparteixen tasques i despeses i poden viure amb les seves parelles.

En data 26 de gener de 1999 es va signar un acord entre el Departament de Benestar Social, l'Ajuntament de Gandesa i l'empresa SAGESA⁴ per construir a Gandesa uns habitatges tutelats i un centre de dia, amb una inversió total de 160.732.129 ptes. de les quals, 142.172.129 corresponen a construcció i 18.560.000 a equi-

paments. Les obres estan adjudicades i està previst que acabin el proper juliol. SAGESA s'encarregarà de l'administració i gestió d'aquest servei.

El projecte preveu 20 places d'habitatge tutelat i 10 de centre de dia. Cada habitatge consta d'un petit apartament amb cuina americana, dormitori i bany, a part d'una sala comuna de convivència. Les places disponibles estaran en un principi reservades a la comarca, però si no es cobreixen s'ocuparan amb usuaris d'altres llocs.

El mateix edifici també constarà d'un centre de dia que gaudirà d'un servei de menjador, gimnàs, sala de teràpia i d'activitats.

Servei de teleassistència

El Programa de Teleassistència Domiciliaria de la Generalitat pretén mantenir les persones grans en el seu entorn familiar. El seu propòsit es aconseguir que per a l'any 2001 unes 22.500 persones que viuen soles estiguin connectades mitjançant un dispositiu senzill a un centre d'atenció.

Programa «Vida als anys»

L'objectiu d'aquest programa són les persones grans que necessiten un tractament mèdic perllongat, a causa de malalties cròniques evolutives i invalidants, o malalts terminals. Inclou tant recursos sociosanitaris d'internament com el Programa d'atenció domiciliària equips de suport (PADES), que a la Terra Alta funciona des de 1997. Els recursos humans i econòmics es destinen principalment als serveis residencials de llarga estada, l'atenció en hospitals de dia i el suport domiciliari.⁵

Casal per als jubilats

Cada vegada són més les llars dels jubilats que proporcionen llocs de trobada i esbarjo on puguin desenvolupar-se activitats diverses que fomentin les relacions humanes, potenciïn la creativitat i ocupin el temps lliure.

També és important crear canals de participació activa de manera que la persona gran tingui la possibilitat de desenvolupar una vida activa, i aportar la seva experiència i els seus coneixements a les noves generacions.

El Consell Consultiu de la Vellesa és un organisme comarcal de consulta i participació de la gent gran, adscrit al CCTA. Està format per

un delegat i un suplent de cada població. Una de les activitats que organitza és la trobada comarcal que cada any es fa a un poble de la comarca.

Això és el que preveu la normativa vigent, un altra cosa és que aquestes mesures assistencials arribin a tothom que ho necessita, ja que la majoria dels serveis els cobreix la família o l'assistència privada. A Catalunya de 38.075 places registrades de residència, 15.035 corresponen a l'oferta pública i 23.040 a la privada, amb una ratio de cobertura de 38,4 places per cada mil persones majors de 65 anys.⁶ Segons dades de la revista *Consumer*, (*El País* 14-2-2000) el cost mitjà d'una residència pública és de 116.750 ptes. al mes i de 150.000 les privades.

Des de fa uns anys, els mitjans de comunicació ens mentalitzen dels problemes de la Seguretat Social per afrontar les demandes creixents de la societat. Sembla que hem arribat al sostre del que s'anomena estat del benestar i ara toca retallar prestacions, privatitzar serveis públics i cotitzar plans privats de pensions. Ho justifiquen amb la baixa taxa de natalitat a l'Estat

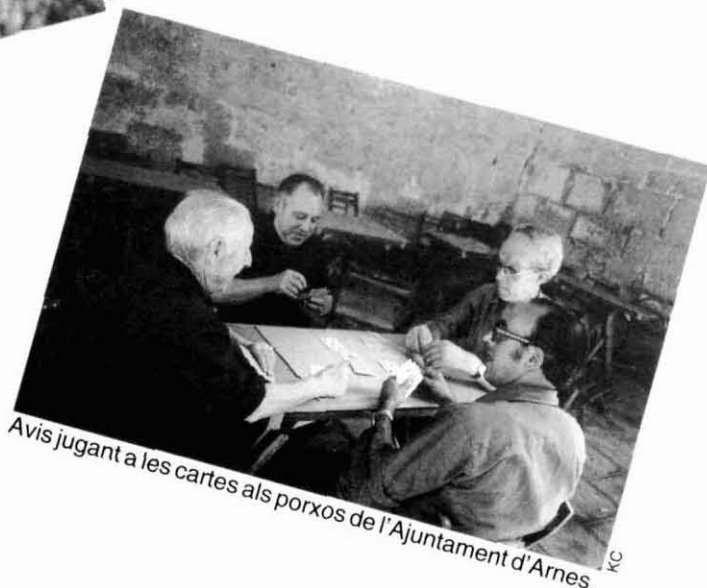
Espanyol, que segons les previsions, per a l'any 2050 hi haurà 1,4 persones en actiu per cada jubilat. (Actualment a Europa tenim una mitjana de 4-5 persones en actiu per mantenir un jubilat). Però si comparem les despeses a Espanya en protecció social, l'any 1997 (21,4% del PIB), amb la mitjana de la UE (28,2%), veiem que estem set punts per sota, i a la cua quant a l'ajut a domicili o places en residències. No només no hem arribat al sostre, sinó que encara ens queda un llarg camí per fer realitat la conquesta humana de viure més i millor.

Notes

1. 3r Congrés Nacional de la Gent Gran. Barcelona 1998.
2. *Memòria d'activitats del CCTA*. Informacions facilitades pel Departament de Serveis Socials d'Atenció Primària de Gadesa.
3. Institut d'Estadística de Catalunya.
4. III Pla d'Actuació Social. Abril 1997. Departament de Benestar Social.
5. SAGESSA (Societat Anònima de Gestió i Assistència Sanitària i Social). Empresa pública constituïda per diversos ajuntaments i consells comarcals.
6. *Memòria del Departament de Benestar Social*. 1998.
7. *Memòria del Departament de Benestar Social*. 1998.

Avis d'Arnes. 1960.

Avis jugant a les cartes als porxos de l'Ajuntament d'Arnes.